

ULAKBİM VE ULUSAL BİLGİ HİZMETLERİ

Cem SARAÇ*

Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM)

Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM), TÜBİTAK'a bağlı bir enstitü olarak 1996 yılında kurulmuştur.

Misyonumuz

Üniversite ve araştırma kurumlarının etkinliğini ve üretkenliğini artırıcı bilgi gereksinimlerinin karşılanması; doğrudan ya da dolaylı olarak başta bilgisayar ağları olmak üzere, bilgi teknolojisi desteği bağlamında, bilgi ve belge erişimi hizmetleri ile teknolojik kolaylık sağlamaktır.

Vizyonumuz

Üniversite ve araştırma kurumlarını birbirine bağlayan akademik ağı; ulusal ve uluslararası bağlamda etkileşimli, yüksek hızda, yeni teknolojilere açık ve dünya standartlarında tutmak, bilgi ve belge erişim hizmetlerini gelişen teknolojilere uyumlu olarak yaygınlaştırmak, ulusal ve uluslararası bilgi kaynaklarına ev sahipliği yaparak ulusal arşiv niteliğine ulaştırmaktır (TÜBİTAK, 1998).

ULAKBİM, farklı alanlarda faaliyet gösteren iki ana birimden oluşmaktadır:

1. Ulusal Akademik Ağ (UlakNet)

Üniversite ve araştırma kurumlarının ulusal ve uluslararası düzeyde İnternet bağlantılarını gerçekleştiren Türkiye'nin en büyük akademik ağıdır. Küresel İnternet geçişi için Ankara'dan 1 Gbps, İstanbul'dan 500 Mbps kapasiteli iki TTNET bağlantısı sağlanmıştır. Dünya akademik ağları ile bütünleşmek için, Avrupa Akademik Ağı GEANT'a 622 Mbps kapasite ile karasal bağlantı yapılmıştır. UlakNet'e doğrudan bağlı olan uçların sayısı 2005 Eylül itibarıyla 110 olmuş ve

* Prof. Dr.; TÜBİTAK-ULAKBİM Müdürü YÖK Binası B5 Blok Bilkent 06539 Ankara (cem@ulakbim.gov.tr).

TR-Grid Girişimi: Ulusal Grid altyapısının kurulması ve grid bilincinin oluşturulması amacıyla Bilkent, Boğaziçi, Çukurova, Pamukkale, Erciyes Üniversiteleri ve ULAKBİM'in katılımlarıyla TR-Grid girişimi başlamıştır.

SEE-Grid (Güneydoğu Avrupa Ülkeleri Grid) Projesi: ULAKBİM'in teknik imkânları ile içinde bulunduğu Avrupa Birliği 6. Çerçeve Programı projesi olan SEE-Grid'in amacı; Güneydoğu Avrupa ülkelerinin Pan-Avrupa başta olmak üzere diğer tüm grid girişimlerine katılım için özel destek sağlamaktır.

Diğer Grid Projeleri: ULAKBİM, Balkanlar, Kuzey Avrupa, Latin Amerika ve Uzakdoğu grid yapılarına entegre olabilecek bir Akdeniz grid yapısı kurulmasını amaçlayan Empowering eScience Across the Mediterranean (EUMED Grid) projesinde yer almaktadır.

ULAKBİM, ayrıca en büyük uluslararası grid yapısı olarak kabul edilen Enabling Grids for eScience (EGEE) oluşumunda yer alacaktır. EGEE, Avrupa Araştırma Ağı'na destek vermek için ulusal ve bölgesel grid yapılarının Avrupa grid yapısına entegrasyonunu sağlayan ve araştırmacılar için sürekli hizmet veren bir servistir.

Cisco Ağ Akademisi Programı

Cisco Networking Academy Program (CNAP), bilgi sistemleri teknolojileri ve bilgisayar ağları kurulumu/işletimi alanlarında yetişmiş insan gücü sağlamak ve bu konularda uzmanlaşmak isteyen kişilere bir fırsat yaratmak amacıyla Cisco Systems tarafından dünya çapında yürütülen kapsamlı bir eğitim programıdır.

Cisco Ağ Akademisi eğitim faaliyetleri, sadece bireysel eğitimler veren yerel akademiler ve yerel akademilerde görev alacak eğitmenleri yetiştiren bölgesel akademiler olmak üzere, iki farklı organizasyon tarafından yürütülmektedir. ULAKBİM, Türkiye'deki ilk bölgesel akademidir.

Cisco Ağ Akademisi Programı kapsamında yürütülen eğitimler:

- Cisco Certified Networking Associate (CCNA)
- Cisco Certified Networking Professional (CCNP)
- Ağ Güvenliği Temelleri Eğitimi
- Kablosuz Yerel Ağ Temelleri Eğitimi

Yüksek Başarılı Bilgi İşlem Merkezi

UlakNet üzerinden tüm ülke araştırmacılarının gereksinim duyacakları yüksek bilgi işlem gücüne (süper bilgisayar) sahip bilgisayarlarla donatılmış bir merkez ULAKBİM bünyesinde oluşturulmuştur. 128 adet bilgisayarın paralel olarak çalışabildiği merkezde, araştırmacılara paralel program yazma desteği sağlanmakta ve ulusal, bölgesel, global grid oluşumlarında çalışmalar yürütülmektedir. Yüksek Başarılı Bilgi İşlem Merkezi'nin kapasitesi araştırmacıların gereksinimleri doğrultusunda artırılmaktadır.

2. ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi

ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi'nde, üniversite ve araştırma kurumlarının bilgi üretimine yardımcı olmak üzere; bilimsel süreli yayın koleksiyonu geliştirme, Ulusal Veri Tabanları oluşturma, konu / atıf tarama, belge sağlama ve danışma hizmetleri verilmektedir. Merkez, bilgi hizmetleri konusundaki teknolojik gelişmeleri yakından izlemekte, ulusal ve uluslar arası veri bankalarına ev sahipliği yaparak ulusal arşiv niteliği taşımaktadır (<http://www.ulakbim.gov.tr/cabim>).

ULAKBİM Bilgi Kaynakları

- 1983'ten günümüze yaklaşık 10.000 başlık ile Türkiye'nin en zengin basılı süreli yayın koleksiyonu,
- Dünyadaki önemli yayınevlerine ait yaklaşık 8.000 elektronik bilimsel dergi,
- Ulusal veri tabanlarına giren Türkçe süreli yayınlar,
- TÜBİTAK destekli projeler,
- ULAKBİM'de oluşturulan ulusal veri tabanları,
- Yurt dışı kaynaklı bibliyografik ve tam metin veri tabanları,
- ULAKBİM, ODTÜ, Bilkent, Gazi, Hacettepe, Başkent Üniversite Kütüphanelerinin süreli yayın koleksiyonlarının taranabildiği toplu katalog,
- Advanced Science Institute Series (NATO/ASI) yayınları,
- Araştırma grupları ve enstitüler tarafından yayımlanan TÜBİTAK yayınlarıdır.

ULAKBİM Süreli Yayın Koleksiyonu

ULAKBİM, Türkiye'nin en zengin süreli yayın koleksiyonuna sahiptir. 2000 yılına kadar yalnızca basılı dergi abonelikleriyle koleksiyonunu zenginleştirmeye çalışan ULAKBİM, bu tarihten itibaren bunların yanı sıra elektronik süreli yayınların alımına da ağırlık vermiştir. Satın alınan bu elektronik dergilerin bir kısmı ULAKBİM'in yerel sunucularında arşivlenmektedir. Bu koleksiyonda yer alan bilgi kaynaklarını şunlardır:

- Yaklaşık 10.000 başlık basılı süreli yayın,
- Elsevier Yayınevi'ne ait 2.181 derginin (cilt 1 / sayı 1'den başlayarak) elektronik arşivi, (*ULAKBİM, bu arşive sahip dünyadaki 10 merkezden biridir.*)
- IEEE/IEE Yayınevi'ne ait 1945'ten itibaren 220 dergi, 1.400 standart, 4.000 konferans tam metinlerinin elektronik arşivi,
- Institute of Physics (IOP) Yayınevi'ne ait 70 derginin elektronik arşivi,
- Cambridge University Press, Blackwell-Synergy, Lippincott Williams & Wilkins, Oxford University Press, Springer and Kluwer, Taylor and Francis, Wiley Interscience Yayınevleri'ne ait toplam 4.200 adet derginin tam metinlerine elektronik erişim.

Konu / Atıf Tarama: Araştırmacıların talebi üzerine kurumumuz uzmanları tarafından yapılan tarama hizmetleridir.

Konu Tarama: Makale, bildiri, teknik rapor, tez ve kitap gibi yayınların özlü bibliyografik verilerine ve tam metin patentlere ulaşılmasıdır.

Atıf Tarama: Yazarların yayınlarının atıf indeksine (Web of Science) girip girmediğinin ve yayınlara yapılan atıfların saptanma işlemidir.

Danışma Hizmetleri

Cahit Arf Bilgi Merkezi Okuyucu salonunda 42 terminalle, uzman kütüphaneci desteğinde basılı ve elektronik kaynaklardan fotokopi ve danışma hizmetleri verilmektedir.

Burada bulunan terminallerle, web sayfamızdan makale istek girişi ve 8.000'e yakın elektronik dergi, tam metin / bibliyografik erişimli tüm veri tabanlarımızdan konu taraması yapılmaktadır.

Belge Sağlama Hizmetleri

Araştırma yapan kişi ve kuruluşlara gereksinim duydukları belgeleri; *yurt içinden*, ULAKBİM, ODTÜ, Gazi ve Hacettepe Üniversite Kütüphanelerinin süreli yayın koleksiyonlarından makale, *yurt dışından*, kaynağına göre, bilgi merkezlerinden makale, kitap, yabancı tez, rapor, bildiri fotokopisi sağlama hizmeti verilmektedir.

Ulusal Veri Tabanları

ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi, misyonu gereği, Türkiye’de bilimsel alanda üretilmiş bilgileri düzenleyerek ulusal veri tabanlarını geliştirmiş ve araştırmacıların hizmetine sunmuştur. Web ortamında sınırsız erişime açık olan veri tabanları; araştırmacılara, konularıyla ilgili ulusal literatüre, hızlı, etkin ve ekonomik bir erişim olanağı sağlamaktadır. Veri tabanlarına alınan süreli yayınlar, akademisyenlerden oluşan “kurullar” tarafından, uluslararası standartlar göz önüne alınarak geliştirilen “Dergi Değerlendirme Kriterleri” doğrultusunda seçilmektedir.

ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi Tarafından Geliştirilen Ulusal Veri Tabanları

Türk Tıp Veri Tabanı (1996-)

Tıp, Diş Hekimliği, Eczacılık, Hemşirelik ve konuyla ilgili alanlarda Türkiye’de yayımlanan süreli yayınlardaki Türkçe ve diğer dillerdeki özgün araştırma makaleleri ve olgu sunumlarını kapsamaktadır.

Tarım, Veteriner ve Biyoloji Bilimleri Veri Tabanı (1992-)

Tarım, Ormancılık, Veterinerlik, Su Ürünleri, Gıda ve Gıda Teknolojisi ile Biyoloji bilim dallarında Türkiye’de yayımlanan süreli yayınlarda bulunan Türkçe ve diğer dillerdeki özgün araştırma/derleme makaleleri ve olgu sunumlarını kapsamaktadır.

Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanı (1992-)

Temel bilimlerde; Matematik, Fizik, Kimya, Bilgisayar, Yer Bilimleri, Astronomi, İstatistik, Mühendislikte; Makine, Endüstri, Tekstil, İnşaat, Mimarlık, Çevre, Kimya, Fizik, Bilgisayar, Jeoloji, Metalurji, Maden, Petrol, Elektrik, Elektronik ve Nükleer gibi birçok bilim dalında, Türkiye’de yayımlanan süreli yayınlardaki Türkçe ve diğer dillerdeki özgün araştırma makalelerini kapsamaktadır.

Sosyal Bilimler Veri Tabanı (2002-)

Genel Antropoloji, Arkeoloji, Coğrafya, Dil Bilim, Eğitim Bilimleri, Felsefe, İletişim, Ekonomi ve İşletme, Kamu Yönetimi, Kütüphanecilik, Bilişim, Mimarlık, Psikoloji, Sanat Tarihi, Sosyoloji, Şehir Bölge Planlama, Tarih ve Uluslararası İlişkiler alanlarında Türkiye’de yayımlanan süreli yayınlardaki Türkçe ve diğer dillerdeki araştırma/derleme makaleleri, olgu sunumları ve proje tanıtımlarını kapsamaktadır.

TÜBİTAK Destekli Projeler Veri Tabanı (1965-)

TÜBİTAK Araştırma Grupları tarafından desteklenmiş araştırma projelerinin ve TÜBİTAK-TÜBA-YÖK tarafından desteklenen sosyal bilimler alanındaki projelerin sonuç raporlarının bibliyografik veri ve özlerini kapsamaktadır. Projeler, veri tabanı üzerinden konu vb. birçok alandan elektronik ortamda taranabilmektedir.

Sonuç

Gelişmiş bilgi sistemleri teknolojilerini kullanarak üniversite ve araştırma kurumlarını yüksek kapasiteli ağlarla birbirine bağlamayı hedefleyen ULAKBİM, eğitim ve araştırma konularında ihtiyaç duyulan altyapıyı kurmakta, işletmekte ve ulusal bilgi üretimine yardımcı olacak nitelikte bilgi teknolojileri desteği sağlamaktadır.

Bugün bilimsel materyallerin, birden fazla kopyası kütüphanelerimizce satın alınmakta ve önemli miktarda ulusal kaynak bu alanlara aktarılmaktadır. TÜBİTAK-ULAKBİM, bilgi kaynaklarını, teknik olanaklarını ve mali imkânlarını kullanarak, üniversite ve araştırma kurumlarının daha az bedelle daha çok kaynağa ulaşmalarını sağlamak amacıyla ortak bir platform yaratmayı hedeflemektedir. Bu sayede ulusal düzeyde yayın dublikasyonlarını önleyecek ve ciddi bir kaynak tasarrufu sağlayarak ulusal bilgi paylaşımını yeni boyutlara taşıyacaktır.

Teşekkür

Bu bilgilerin ve sunumun hazırlanmasındaki yapmış oldukları katkılarından ve göstermiş oldukları yoğun emeklerinden dolayı, başta Sayın Fatma Başar olmak üzere tüm ULAKBİM personeline teşekkürü bir borç bilirim.

Kaynakça

Ulusal Akademik Ağ. (2004). 19 Eylül 2005 tarihinde <http://www.ulakbim.gov.tr/ulaknet/> adresinden erişildi.

Cahit Arf Bilgi Merkezi. (2005). 19 Eylül 2005 tarihinde <http://www.ulakbim.gov.tr/cabim/> adresinden erişildi.

TÜBİTAK. (1998). *TÜBİTAK Mevzuatı, I.Bölüm: Kanun ve Yönetmelikler*. Ankara.